

Folklor -El Bilimi

Sözcük ilk kez 1846 yılında İngiliz bilimci William j. Thomas tarafından kullanıldı. İngilizcedeki folk (halk) ve lore (bilim) ya da bilgi sözcüklerinin birleşimiyle oluşmuştur. Türkçede ise aynı anlama gelen »halk bilimi« kullanılmaktadır.

1878 yılında İngiltere'de kurulan »Folklore Society« adlı bir dernek, folklor sözcüğünün bir bilim dalına dönüşmesine önemli katkıda bulundu. Fransa, Rusya, İskandinav ülkeleri ve Portekiz'de de, bu sözcük aynı biçimde kullanılmaktadır. Almanca konuşan ülkelerde ise yaklaşık aynı anlamı içeren »Volkskunde« deyimini yerleşmiştir.

Toplumların kendine özgü yapılarını inceleyen en temel bilim dallarından biri olarak folklor, oldukça geniş boyutlar içermektedir. Yaşam biçiminden politikaya ve sosyolojiye dek birçok ayrıntıyı içinde barındıran folklor, insana ilişkin incelenmesi gereken en önemli bilim dallarındandır.

Her toplumun kendine özgü bir yapısı olmasından dolayı folklorun tanımlanması ve içeriğinin belirlenmesinde ülkelerin bilginleri kendi toplumlarının yaşayışına ilişkin değerlendirme yoluna gitmişlerdir.

İngiltere'de, gelenekler bilimi olarak algılanır. Folklor, insan kuruluşlarında en yaygın, en devamlı ve eski olan şeyleri, halk sanatlarını, halk endüstrisini inceler. Yazılı belgeleri değil; atalardan gelen geleneklerin etkisi altında inanılan ve yapılan şeyleri inceler. Bugün yaşayan, fakat bugünün

ve zamanımızın olmayan fikirleri, gelenek ve tarihleri, eski halklardan kalanları toplar, karşılaştırır. Halkın efsane, gelenek ve inanışları ile ilgilenir. Özetle, folklor, halkın düşünsel yapısını oluşturan her şeyi inceler.

Almanya'da, siyasal bilimlerin giriş yeri, giriş odası ve sosyal politikanın köken, kaynağıdır. Halkın kalıbı, ruhu ve türünün bilimsel anlayışıdır. Sosyoloji, sözcüğün anlamı ve çağdaş kavramı bakımından folklorun bölümlerinden biridir.

Amerika'da folklor, uygarlık tarihini inceleyen sosyal bilimlerden biri olarak kabul edilmektedir.

Belçika'daki yorumu ise, halk sınıflarının yaşayışlarına ve uygarlıklarına ait olan her şeyi toplamak, inceleyerek, açıklamaktır. Folklor insanlığın bakış açısında geçirdiği çeşitli evreleri inceler ve bunları günlük yaşamda karşılaşılan benzer aşamalarla kıyaslama amacını güder.

Fransa'da, halk yaşayışını inceler. Uygur ülkelerde halka ait düşünsel ve maddesel kültürü inceler.

Uygur uluslardaki halk düşüncesinin incelenmesidir. Doktrinsiz ortak inanmalar, kuramsız çalışmalardır. Hiçbir aydınının öğretemediği, halkın kendi kendine öğrendiği efsane, hikaye, gelenek, şarkı, bilmece, söz düzeni, yıldızlara ait inanma ve büyüler gibi bilgilerdir.

Az gelişmiş ulus ve halk kesimlerinin inanış, gelenek ve göreneklerinin külliyatı niteliğindedir.

Bu da insanlığın başlangıcından zamanımıza kadar az ya da çok bozulmuş biçimde ulaşan kültür kalıntıları olarak açıklanabilir.

Folklorun anlamı ve tanımı konuları Türkiye'de de halk bilimcileri tarafından da ele alınıp incelenmiştir.

Bunlardan biri olan Sedat Veyis Örnek'e göre folklor, bir ülke ya da belirli bir bölge halkına ilişkin maddi ve manevi alanlardaki kültürel ürünleri konu edinen, bunları kendine özgü yöntemlerle derleyen, sınıflandıran, çözümleyen, yorumlayan ve son aşamada bir senteze vardırmayı amaçlayan bir bilim dalıdır.

Bir ülkenin, bir yöre halkının, bir etnik grubun yaşamının bütününe kapsayan ve temelinde o halkı oluşturan insanların ortak ve yaygın davranış kalıplarını, yaşama biçimini, belirli olaylar ve durumlar karşısında tavrını, çevresini ve dünyayı algılayışını açıklamada; geleneksel ve törensel

yaşamı düzenleyen, zenginleştiren, renklendiren bir beceriyi, beğeniyi, yaratıyı, kurumu, töreyi, kurumlaşmayı göz önüne sermede; bir ucuyla geçmişe, bir ucuyla da zamanımıza uzanan gelenekler, görenekler, adetler zincirini saptamada; bu zincirin dışlayıcı ya da destekleyici halkalarını tek tek belirlemede, halk kültürünün atardamarlarını yakalayarak bunlardan özgün ve çağdaş yaratmalar çıkarmada folklorun rolü ve önemi birinci derecededir.

M. Şakir Ülkütaşır'a göre folklor, en derli toplu anlamıyla genel olarak sözlü **halk edebiyatı**, halk musikisi, halk temaşası, halk gelenek ve inançları gibi tamamen fikri ve manevi oluşumları, özetle halkın manevi kültürünü araştıran bir bilimdir. Düğün, bayram, çocuk, cenaze, dini boyutlar vs. türünden halk gelenekleri; cin, peri, büyü, afsun, muska, gibi şeylere inanma biçiminde gündeme gelen bütün halk inançları ile türküleri, **maniler**, **bilmeceler**, oyunlar, **ninniler**, **masallar**, menkıbeler, **deyimler** ve **atasözleri** folklor konusuna girer. Bütün bunlar belli kesimlerce saptanır ve incelenir. Folklor araştırmalarının temel taşı olan kadro bir kategori içinde ve birbirleriyle yakından ilgili birçok maddeyi içine alan geniş bölümdür.

Halk biliminin etnoloji, sosyoloji, sosyal ve kültürel antropoloji, **edebiyat**, psikoloji, dilbilim, dinbilim, tarih, dinler tarihi, sanat tarihi, coğrafya, tıp, hukuk vb. bilimlerle yakından ilişkisi olup; gerektiğinde bu bilim dallarının yöntem ve bulgularından yararlanır, başka ülkelerin halk bilimi (folklor) ile ilgili verilerinden koşutluklar kurar, karşılaştırmalar yapar, bunların kökenine inmeye çalışır. Böylece yerlilikten ve ulusallıktan evrenselliğe geçerek insanlığın ortak kültürüne katkıda bulunmaya yönelir.

Halk bilimin içerisine giren konuların yeterli ve herkesin üzerinde anlaşılabileceği bir şemasını düzenlemek zordur. Çünkü sosyal bilimlerin çoğunda olduğu gibi halk biliminde de bir takım konuların sınırlarını kesin olarak çizmek, bunların diğer bilimlerle olan sınır anlaşmazlıklarını önlemek güçtür. **Halk bilimin çalışma konularıyla ilgili olarak yapılan tasnif**

çalışmaları hakkında yabancı ülkeler ve Türkiye'den bazı örnekler verebiliriz.

Fransa'da Paul Sebillot'un 1904-1907 yılında yayımlanan "Folklor de France" (Fransa Folkloru) adlı eserinde şöyledir:

1. Gök ve yer
2. Deniz ve Tatlı Sular
3. Hayvanlar ve Bitkiler
4. Halk ve Tarih

Londra Folklor Derneğinin yayımladığı kitapta ise şöyledir:

- 1) İnançlar ve uyulması gerekli kurallar
 - a) Yer ve gök
 - b) Bitkiler alemi
 - c) Hayvanlar alemi
 - d) İnsanlar
 - e) İnsanlar tarafından yapılmış eşya
 - f) Ruh ve öteki dünya
 - g) İnsanüstü varlıklar
 - h) Kehanet ve fallar
 - i) Sihir
 - j) Hastalık ve halk hekimliği
- 2) Adetler
 - a) Siyasal ve toplumsal kuruluşlar
 - b) Bireysel yaşama ilişkin ritler
 - c) Uğraşlar, işler ve sanayi
 - d) Takvimi bayramlar ve diğer bayramlar
 - e) Oyunlar, sporlar ve eğlenceler
- 3) Hikayeler, şarkılar ve atasözleri
 - a) Hikayeler (Doğru diye anlatılanlar, Eğlence diye anlatılanlar)
 - b) Şarkılar ve baladlar

- c) Atasözleri ve bilmeceler
- d) Tabirler (deyimler ve temsiller)
- 4) Katkılar

a) Terminoloji

Sedat Veyis Örnek'in yaptığı düzenleme de şöyledir:

1) Köy, Kasaba ve Kent Yaşamı (Monografiler)

2) Yerleşim-Yerleşim Türleri .

a) Sürekli yerleşim (köy, kasaba, kent)

b) Geçici yerleşim (yaylak, kışlak)

3) Barınak-Konut (Halk Mimarisi).

a) Tipler

b) Yapım teknikleri ve kullanılan araç-gereçler

c) Ev eşyası (türleri, yapımı, kullanılışı)

4) Aydınlanma, Isınma.

a) Işık elde etme; ışık araç ve gereçleri

b) Isı elde etme; ısı araç ve gereçleri

5) Taşıtlar Taşıma Teknikleri

a) Kara taşımacılığı

b) Hava taşımacılığı

6) Ekonomi Türleri

a) Hayvancılık.

i) Bakımı, beslenmesi, korunması

ii) Çobanlık

iii) Hayvansal ürünlerin elde edilişleri

iv) Hayvancılıkla ilgili araç-gereçler

b) Tarım-Rençperlik

i) Ekme, biçme, ürün alma

ii) Tarım araç-gereçleri

c) Avcılık

i) Av türleri (kara, deniz avları)

ii) Av araçları ve teknikleri

7) Halk Ekonomisi

a) Üretim

b) Tüketim

c) Pazarlama

8) Beslenme-Mutfak-Kiler

a) Besin Türleri

i) Hayvansal besinler

ii) Bitkisel besinler

b) Besin Elde Etme, Hazırlama, Koruma

c) Mutfak Düzeni, Araçları

d) Kiler, Depo, Mahzen

e) Yemek Çeşitleri

f) Sofra Düzeni

9) Ölçme, Tartma, Hesaplama Birimleri; (Zaman ve Mesafe Kavramları)

10) Halk sanatları ve Zanaatları

a) İşletme, Örne, Dokuma, Basma İşleri

b) Ağaç, Taş, Maden, Toprak, Cam, Deri İşleri

11) Giyim-Kuşam-Süs

a) Giyim-Kuşam

i) Erkek giyimi

ii) Kadın giyimi

iii) Çocuk giyimi

iv) Günlük giyim

v) Törenselle giyim

vi) Meslekleri ve yaş gruplarını belirleyen giyimler

b) Süslenme

12) Halk Bilgisi

a) Halk Hekimliği-Halk Baytarlığı

b) Halk Botaniği-Halk Zoolojisi

c) Halk Meteorolojisi-Halk Takvimi

d) Halk Hukuku

13) Halk İnançları; Törelere, Adetler, Gelenekler, Görenekler

14) Geçiş Dönemleri

a) Doğum

b) Evlenme

c) Ölüm

15) Bayramlar-Karşılamlar-Uğurlamlar

a) Dinsel Nitelikli Bayramlar

b) Yerel Nitelikli Bayramlar

c) Karşılama ve Uğurlamlar

16) Kalıp Hareketler (Tavırlar, Jestler, Mimikler)-Kalıp Sözler ve Sesler

a) Günlük Yaşamla İlgili Olanlar

b) Törenselle Yaşamla İlgili Olanlar

c) Isık Çalma, Çağırma, Ses Çıkarma

17) Dernekler, Kuruluşlar; Dayanışma ve Yardımlaşma

a) Esnaf dernekleri

b) Dinsel Kuruluşlar

c) Cins ve Yaşaya Dayalı Örgütler

d) Komşuluk

18) Dinsel-Büyüsel İçerikli İnançlar, İşlemler

a) Ziyaretler, Yatırlar, Türbeler, Mezarlar

b) Fal, Rüya Yorumu, Gelecekte Haber Verme

c) Büyücülük; Türleri ve Teknikleri

19) **Halk Edebiyatı**

a) **Destanlar**

b) Efsaneler

c) Masallar

d) Halk Hikayeleri

e) Halk Şiiri

f) Halk Türküleri

g) **Fıkralar**

h) Atasözleri-Deyimler

i) Tekerlemeler

j) Bilmeceleer

k) Alkışlar, Kargışlar

l) Ağıtlar

m) İlahiler

n) Maniler

20) Halk Tiyatrosu (**Geleneksel Tiyatro**)

a) **Ortaoyunu**

b) Karagöz

c) Kukla

d) Meddahlık

e) Seyirlik Köylü Oyunları

21) Halk Oyunları (Dansları)

22) Halk Müziği ve Müzik Araçları

23) Çocuk Oyunları ve Oyuncaklar

a) Temsili Nitelikteki Oyunlar

b) Oyuncak Türleri ve Nitelikleri

24) Halk Eğlenceleri; Sporlar

25) Adlar

a) İnsan Adları

i) Asıl adlar

ii) Soyadları

iii) Lakaplar-takma adlar

b) Yer, Su, Dağ, Köy, Meydan, Cadde, Sokak, Ev Adları

Türkiye'de Halk Biliminin Geçmişi ve Bugünü

Türkiye'de folklor çalışmaları Batı ülkelerine kıyasla daha geç başlamıştır. Bazı araştırmacılar, folklorun bir bilim olduğundan habersiz, bazı veriler elde edip, bunları bazı dergilerde yayımlamışlardır. Başlangıçta daha çok folklorun ne olduğu üzerine açıklamalar içeren yazılar yazılmıştır. Gökalp, »Halka Doğru« adlı dergide »Halk Medeniyeti 1« başlıklı yazısında folklor terimine karşılık olarak »halkiyat« terimini (1913) kullanmıştır. Resmi uygarlık ve halk uygarlığı olmak üzere bir kavmin iki uygarlıktan oluştuğunu belirtmiş; kuralları yazılı olmayan, ağızdan ağza geçerek bir soyda uzayıp giden geleneksel uygarlığı konu edinen bilimi de »halkiyat« olarak tanımlamıştır.

Mehmet Fuat Köprülü İkdam Gazetesinde »Yeni Bir İlim: Halkiyat-Folklor« konulu yazısında (1914) folklorun Avrupa'daki gelişiminden ve ülke için öneminden söz etmiştir. Folklor terimi açık olarak ilk defa bu yazıda geçmiştir.

Rıza Tevfik Bölükbaşı Peyam Gazetesinin **edebiyat** ekinde »Folklor« başlıklı yazısında (1914) , kelimenin aslını açıklayarak bizdeki anlamıyla Avrupa'daki anlamı arasındaki farklarına dikkat çekmiştir. Ayrıca halk biliminin asıl konusunun ortak halk edebiyatı ürünleri olduğunu belirtmiş, **atasözleri** ve **türküler**den örnekler vermiştir.

Selim Sırrı Tarcan, Türkiye Edebiyat Mecmuasında »Halk İlmi (Halkiyat)« dergisinde (1924) folkloru tanımlayarak, folklorun birleştirici ve eğitsel bir bilim dalı oluşunun üzerinde durmuştur.

Rauf Yekta Bey, »Dar ül Elhan Külliyyatı« defterlerinin »Anadolu Halk Şarkıları« adını taşıyan 1. sayısında yazdığı önsözde, folklorcuların derleyip topladıkları ezgi ve sözlerin ulusun geçmişiini aydınlatmadaki önemine değinmiş, halk türkülerini derlemenin önemini belirtmiştir.

Türkiye'de halk bilimi alanında çalışma yapan yabancılar daha çok halk edebiyatı ve halk müziği konuları üzerinde durmuşlardır. Bu bilimcilerden bazıları şunlardır: B. Bartok, W. Eberhard, F. Giese, G. Jacob, U. Johansen, F. W. Hasluck, I. Kunos, F. Luschan, Th. Menzel, G. Mezsaros, G. Nemeth, K. Rainhardt, H. Ritter, W. Ruben.

Cumhuriyet dönemine kadar folklor konusundaki çalışmalar, daha çok kişisel ve dağınık görünümündedir. 1927 yılında Ankara'da »Anadolu Halk Bilgisi Derneği« daha sonra da »Türk Halk Bilgisi Derneği« adını alan dernek, Türk Halk Bilimine dönük çalışmaları başlatan ilk örgüttür. Bu dernek çıkardığı »Halk Bilgisi Haberleri« adlı süreli yayınıyla ülkemizin çeşitli yörelerinden derlenen halk bilimi verilerini toplu olarak sunmuştur. »Halk Bilgisi Toplayıcılarına Rehber« adlı kılavuz da yayınlamıştır.

1955 yılında Türk Halk Sanatlarını ve Ananelerini Tetkik Cemiyeti kurulmuştur. Bu oluşum, iki kez ad değiştirerek günümüzdeki Folklor Araştırmaları Kurumu adını almıştır.

1964 yılında kurulan »Y.T.G. Türk Folklor Enstitüsü kurma derneği« 1966 yılında »Türk Folklor Araştırmaları Kurumu« adını alarak bu alanda çalışmalar yapmıştır.

Boğaziçi Üniversitesi ve Ortadoğu Teknik Üniversitesi öğrencilerinin öncülüğüyle kurulan iki dernek de süreli yayınları, sergileri, açık oturumlarıyla folklor alanında katkılar sağlamışlardır.

1932 yılında kurulan Halkevleri kültürün araştırılması, incelenmesi, yaygınlaştırılması ve halkla kaynaştırılmasında önemli rol oynamıştır. Halkevlerinin Köycülük Kolları köy ve kasabalara geziler düzenlemiş, bu gezilerde elde edilen ilgili verileri yerel dergilerde yayımlanmıştır. Halka dönük etkinlikleriyle bu kuruluşlar çeşitli illerde çıkardıkları yerel dergiler, yayınladıkları kitaplar aracılığıyla halk bilimi alanındaki verileri büyük bir bölümünü yitip gitmekten kurtarmışlardır. Halk bilimini ilgilendiren kılavuz ve el kitaplarının, monografilerin büyük bölümü çeşitli halkevlerinin aracılığı ile okuyucuya ulaştırılmıştır.

Türk Dil Kurumu da halk ağzından derleme dergileri, derleme ve tarama sözlükleriyle dil konusunda halk bilimine katkıda bulunan kurumlar arasındadır.

Üniversitelerde uzun yıllar bağımsız bir folklor kürsüsü kurulamamıştır. Günümüz itibariyle (2000) bu alanda bağımsız kürsü yalnızca Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde kurulabilmiştir. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesinde 1938-1948 yılları arasında halk edebiyatının yanında halk bilimi konularına da programında yer veren bir kürsü, Pertev Naili Boratav'ın öncülüğünde çalışmalar yapmıştır. Aynı fakültenin etnoloji kürsüsü ise etnoloji ve sosyal antropolojinin yanı sıra folklor konularını işlemektedir. Boratav ve İlhan Başgöz Türkiye dışındaki üniversitelerde Türk Halk Bilimi hakkında araştırma ve incelemeleriyle, bu alana önemli katkılar sunmuşlardır. Aynı fakültede Etnoloji ve Sosyal Antropoloji öğretim üyelerinden olan Orhan Acıpayamlı doğum, halk hekimliği, bibliyografya, Nermin Erdentuğ evlenme adetleri, Sedat Veyis Örnek halk inançları, ölüm vs. konularda monografik nitelikte araştırmalar yaparak yayınlamışlardır. Bu fakültenin tiyatro kürsüsü öğretim üyelerinden Metin And ve **Özdemir Nutku** geleneksel **Türk tiyatrosu** konusundaki araştırma ve incelemeleriyle halk bilimi alanına katkıda bulunmuşlardır. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde 1993 yılında Halk Bilimi Bölümü bağımsız bir bölüm olmuştur.

Hacettepe Üniversitesinde Sosyal Antropoloji ve Genel Türk Edebiyatı Bölümündeki bazı araştırma ve incelemeler de halk bilimi kapsamına girmektedir. Sosyal Antropoloji Bölüm başkanlığı yapmış olan Prof. Dr. Bozkurt Güvenç'in de halk bilimi alanında önemli katkıları

olmuştur. Aynı fakültenin **Türk Dili** Ve Edebiyatı bölümüne bağlı Ana Bilim Dalı olarak Türk Halk Bilimi öğretimine devam etmektedir.

Boğaziçi Üniversitesinde Tahir Alangu'nun halk bilimin tarihçe ve yöntem sorunlarıyla ilgili dersleri de bu alandaki katkılardandır.

Atatürk Üniversitesi özellikle **halk edebiyatı** alanında verimli çalışmalar, araştırmalar yapmakta, ve yayımlamaktadır.

1938 yılına kadar çeşitli dergilerde halk bilimi ile ilgili bazı yazılar yer alırken bu tarihte »Halk Bilgisi Derneği'nin yayınladığı »Halk Bilgisi Mecmuası« ile »Halk Bilgisi Haberleri'nde ağırlık tamamen Halk Bilimsel yazı ve derlemelere verilmiştir. Bunları zamanla Folklor Postası, Türk Folklor Araştırmaları, Türk Etnografya Dergisi, Folklor, Folklor Doğru, Sivas Folkloru, Halkbilimi gibi dergiler izlemiştir. Bunların bir kısmı yayınına son vermiştir. Yayınlanmaya devam edenler arasında Folklor/Edebiyat, Milli Folklor, Halk Bilim, Türk Dünyası, Erciyes gibi dergileri örnek verebiliriz. Halkevleri ve Fakülte dergilerinin halk bilimine katkıları olmuştur.

Halk bilim yıllık ve belletenlerinde de özlü araştırma ve incelemeler yer almaktadır.

Türkiye'de ilk resmi derlemeler İstanbul Belediye Konservatuvarı tarafından 1926 yılında başlatılmış; bu amaçla dört gezi düzenlenmiştir. Halk bilimin alanına giren konulardan biri olarak derlenen türküler notaya alınarak 14 defter halinde yayımlanmıştır. İlk pentatonik türkü bu gezilerde Gümüşhane'de kaydedilmiştir. Mahmut Ragıp Gazimihal da 1929 yılında »Anadolu Türküleri ve Musiki İstikbalimiz« adlı bir kitap yayımlamıştır.

Ülkemizde, çeşitli tarihlerde halk bilimiyle doğrudan ilgili kongre, seminer ve danışma toplantıları düzenlenmiş ve bu çalışmalar devam etmektedir. Bunların kimileri derneklerin girişimiyle, kimileri de devletin desteğiyle gerçekleştirilmiştir.

İş Bankası, Yapı Kredi Bankası, Akbank, Sümerbank gibi bankaların özellikle yayın alanındaki etkinlikleriyle halk bilimi alanına katkıları olmuştur. Halk bilimine, el sanatlarına ilişkin yayınlarının yanında halkın yaratı ve beceri ürünlerini tanıtan gösteri, sergi, koleksiyon türünden çalışmaları da dikkate değerdir.

Halk bilimi alanında hizmet veren resmi bir kuruluş olarak Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, geçmişten bugüne birtakım değişiklikler geçirerek kurulmuştur. İlk, »Milli Folklor Enstitüsü« adıyla 1966 yılında kurulmuştur. Amacı folklorun çeşitli konularında çalışmalar yaparak bir folklor arşivi, kütüphanesi, müzesi kurmak, yurdun değişik yerlerinde bu konularda yapılan çalışmaları birleştirip teşvik etmek ve bunlara rehberlik etmektir. 1973 tarihli Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile »Milli Folklor Dairesi Başkanlığı« adını alan kurum 1982 yılında teşekkül eden Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde ana hizmet birimi olarak müstakil daire başkanlığı şeklinde görevini sürdürmüştür. 1989 yılında »Halk Kültürlerini Araştırma Dairesi Başkanlığı, 1991 tarihinde de »Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü« (HAGEM) adını almıştır.

Genel müdürlükçe halk kültürünün bütün konularında yapılan araştırmalar, yurtiçi ve yurtdışı olmak üzere folklor araştırmacıları tarafından görüşme tekniği, ses kayıt cihazları, fotoğraf makineleri ve video kamera kullanılarak yapılmaktadır. Ayrıca çeşitli kurum, kuruluş ve üniversitelerle işbirliği içinde panel, sempozyum, kongre vb. yapılmakta, sunulan bildirilerin basımı sağlanmaktadır.

(Yararlanılan kaynaklar :Sedat Veyis  rnek, Mahmut Ragıp Gazimihal, Nida Tüfekçi, İlhan Başgöz, Pertev Nail Boratav, Meltem Cingöz, Handan ağlayan ve ayrıntılı çalışması için Bircan Kalaycı.)